
A csalók hercege

Matt Houlbrook a Birminghami Egyetem professzora, kultúrtörténetet tanít. Megjelent kötete: *Queer London: Perils and Pleasures in the Sexual Metropolis, 1918–1957*. Itt ismertető könyvében Netley Lucasnak hihetetlen történetét tárja az olvasó elé, és részletes körképet rajzol az 1920–30-as évekről.

Lucas sokféle foglalkozást űzött: volt tengerésziszt, háborús hős, gentleman, lord, újságíró, krimiíró, kiadó és híres királyi biográfiaíró. És volt szélhámos, tolvaj, hamis életrajzok szerzője, elítélt bűnöző, lecsúszott ember. Lucas az I. világháború után kezdett el mesélni az életéről, háborús sikereiről, majd miután lopásért, csalásért ötször elítélték, és hónapokat töltött börtönökben, kiszabadulása után már az alvilágról adta el történeteit az újságoknak. Bűnügyi riporter és kriminológus lett, de hamar lebukott: az újságírók rájöttek, hogy riportjait csak kitalálta. Erre nevet változtatott, és brit, valamint az európai királyi családok életrajzait állította össze, adta ki. Hét könyvet írt, egyet *Egy család önéletrajza* címmel. Úri csaló volt, jóvágású, öntudatos; megfigyelte és elsajátította az elit modorát. Társadalmi felemelkedésre vágyott. Személyes kapcsolatai és műveltsége lehetővé tették számára az irodalmi karriert, de kielégítette az olvasók bűnügyi hírek iránti igényeit is.

Lucas visszaélt a bizalommal. Arisztokratának adta ki magát, drága szállodákban szállt meg, elegáns boltokból öltözött, majd fizetés nélkül lelépett. Titokban elkötött autón száguldozott. Történeteivel azt bizonyította, hogy a bizalom bizonytalan dolog. Az I. világháború után elárasztották Nagy-Britanniát a „címetes csalók” (bogus honourables). Könnyű volt egy új név, új személyiség felvétele. A szélhámosok között is különlegesek a bizalommal visszaélők. Mű-

ködésüket a nemzetközi tőke jelenléte, a tömegfogyasztás erősödése és az országok közötti növekvő utasforgalom megkönnyítette. A kaméleon-szerű csaló azt példázta, hogy senki nem az, aminek látszik. Az 1918-as népképviselési törvény alapján nők és munkások milliói kaptak választójogot. A mozi, az áruházak kínálata mintha megszüntette volna az osztálykülönbségeket; a csinos cselédlányt nem lehetett megkülönböztetni az asszonyától; a jól öltözött és művelt kiejtéssel beszélő csalót a gentlemantől. A Lucas-jelenség nem volt egyedülálló. Híres-hírhedt szélhámósok voltak Herman Melville Bizalom-embere; Al-Hasan al-Wazzan, Martin Guerre; Felix Krull, Ostap Bender; és Netley Lucas. *Agatha Christie*, *Noel Coward* regényei és *Alfred Hitchcock* filmjei azzal a rejtéllyel játszottak, hogy valaki az-e, akinek mondja magát. A *John Bull* című újság úgy látta, a csalás, a hamisítvány, a képmutatás a brit nemzet szívét rágja (7.), de másutt is súlyos gond volt a bizalom kérdése.

Netley Lucas, a szélhámós gentleman luxus életmódot folytatott Londonban, Torontóban, a Riviérán és New Yorkban. Az exkluzív társaságokban lenyűgöző történeteket mesélt a társaságnak, s ez meghozta számára a bizalmat, a hitelt és a kiváltságokat. Kitalált neveken mutatkozott be, elit rangot, birtokot hazudott magának, s ezt csináltatott öltönyeivel, sima modorával el is hitette. Gyakran lebukott, de a bíróság előtt szavahihetőnek tűnt. Állandó mozgásban volt, és a tettei azt üzenték, a megbízhatóság szubjektív érzés (28.). Ez az üzenet összhangban volt *Einstein* relativitás-elméletével, ugyanis *Patrick Balfour* szerint a relativitás összezavarja a hely, idő és anyag eszméjét, a peripatetikus (állandóan mozgó) csaló pedig a társadalmi viszonyokat. A bizalommal való visszaélés a társadalmi erkölcs problémájává vált.

Netley Lucas sokféle nevével, változatos történeteivel kisiklik a kutató keze közül. Ő maga csalónak vallja magát. A családja gazdag volt, talán arisztokrata. Netley egy jachton született 1903-ban. Édesanyja belehalt a szülésbe, apját részeges Lucas-nak ismerték. Szolgák és a nagyapja nevelték. Egy jó nevű bedfordi iskolába adták be, de megszökött. A következő öt év alatt volt szállodai boy, rakodómunkás, és szolgált egy óceánjárón. Megismerkedett egy tengerész

kadéttal, és Londonba már Gerald Chilfont néven, csinos tengerész uniformisban érkezett meg. Egykettőre bejutott az előkelő körökbe, és hódított a történeteivel. Elárasztották meghívásokkal, ebédekkel, hétvégi partikkal. Szívesen adtak neki kölcsön. Arra hivatkozott, hogy a jütlandi csatában odaveszett a felszerelése, mire a boltok hitelben felöltöztették. A siker nem tartott sokáig. Valaki feljelentette, 1917-ben letartóztatták, és 12 hónapra börtönbe csukták. Újra megszökött, London alvilágában rejtőzködött, csomagokat cipelt, pénztárcákat lopott. Az utcán aludt. Ismét letartóztatták, és egy gyakorló hajóba zárták. Innen is kereket oldott.

1918 tavaszán már a tiszteletre méltó (honourable) jelzöt viseli a meghívóin. Makulátlan öltözékben jár, a bolti eladókat könnyedén becsapja. Különféle neveken szerepel – szerzőnk 13-at sorol fel. Társadalmi és politikai vezető szerepről álmodik, a gentleman az ideálja: jó származás, cím és rang, megfelelő középiskola és egyetem, kapcsolati tőke és az úriember stílusa. Mindezt elsajátítja, és befolyásosnak mutatkozik. Történeteit kozmopolita társaságban, transzatlanti hajókon, fürdővárosokban, tengerpartokon meséli, ahol nem ismer mindenki mindenkit. A szigorúan zártkörű úri klubokkal nem próbálkozik, az előkelő hotelek, áruházak, divatos nightclubok és éttermek a működési területei. Ezek demokratikusabbá tették az elit kultúra eladdig exkluzív világát. Az Imperial Hotelben, a Russell Square-en vagy a Piccadilly-n a Honourable Netley Lucas, vagy Lord Lucas néven mutatkozik be. Ajánlóleveleket vagy „arisztokrata apjától” kapott táviratot lobogtat. Lopott csekkkel manipulál, és hamisítja az aláírást. 1920 júniusában barátaival nagy mulatságot csap egy elegáns szállodában, azután Lucas ezredes néven megrendel egy Daimlert sofőrrel együtt, és azzal száguldozik a West Enden, meg Brightonba és vissza. Egy alkalommal el akarta rabolni egy híres színésznő drága gyöngysorát, de kiderült, a gyöngy hamis. Amikor 1920-ban a sok kifizetetlen számla miatt letartóztatták, megjegyezte, hogy legalább volt egy jó időszaka. Három év javítóintézetre ítélték.

Lucasnak volt egy barátnője, társa a csalásokban, bizonyos Josephine O'Dare. Mindketten történetek mesélésével akartak feljebb jutni a társadalomban. A nő korábban disznót etetett egy farmon, de London-

ba érkezve már arisztokrata származásáról mesélt, és elérte, hogy a divatos szabók hitelben öltöztessék. Előkelő barátokra tett szert, luxuskakását hiteltől fizette. Egy végrendelet meghamisításáért tartóztatták le. O'Dare „immorális és gátlástalan”, „szépséges vámpír” volt.

A háború utáni években elszaporodtak a csalók, álarisztokraták. 1917-ben 324 hamiscím-viselőt tartóztattak le, 1923-ban pedig 1373-at. Megjelent például a londoni Savoy-ban Kurdisztán emírije – azután kiderült, nincs is Kurdisztánban emír. A bizalommal viszszaélés kifejezetten a háború után vált komoly gonddá. Az újságok figyelmeztettek a csalókra, különösen 1924-ben, a Brit Birodalmi Kiállítás, és 1937-ben, VI. György megkoronázása alkalmával. A háború idején a jelzalog-kamatok és az adók növekedése miatt számos földbirtokos kénytelen volt eladni a földjét és londoni házáat. Az elit átalakult, a celebritásokkal és a háborús kitüntetettekkel növekedett a főnemeselek száma. 1917 és 1921 között Lloyd George négy márkai, nyolc gróf, huszonekét vicomte és hatvannégy bárói rangot adományozott, mígnem törvényt hoztak „a rangok kereskedelme” ellen. Lucas a társadalmi lesüllyedés helyett történetei segítségével felfelé mozdult el. Azt sugallta, a pénz és a viselkedés elég ahhoz, hogy valaki gentlemanné váljék. Meg tudta győzni az urakat, hogy közéjük tartozik. A jellem helyett a személyiség külső jegyei számítottak, amelyeket a reklám, a fogyasztói kultúra, a kozmetikai és öltözködési ipar állított elő. Ezek felborították a társadalmi viszonyokat.

Lucast a „csalók arisztokratájá”-nak tekintették. Ő a bűnt belülről ismerte. Négy év alatt közel 12 ezer fontot vert el mások pénzéből (Crooks: Confessions 1925, 61.old.). Azt vallotta, hogy 1922-ben az Egyesült Államokban és a Bahamákon járt. 1923-ban jötevőjének, Stanley Scott bűnügyi újságírónak betört a lakásába és meglopta. Devonban hitelben kicsalt egy utazási irodától egy első osztályú jegyet Kairóba sürgős külügyi megbízatásra hivatkozva. Majd szélhámós barátjával egy hajón elrejtőzve Amerikába ment, és míg a detektívek a hajón keresték, egy másik hajóval visszament Liverpoolba. Végül Londonban letartóztatták. Lucas-nál az volt rendkívüli, hogy igen hosszú ideig tudta gentlemannek álcázni magát.

Rivaldafényre vágyott. Az orvosok, pszichológusok különbözőképpen ítélték meg a mentális állapotát: rögeszmés; épelméjű, csak a körülmények sodorták bűnbe; jelleme nem javítható; a freudi pszichoanalízis szerint tragikus gyermekkorra terelte őt rossz útra; a bűnözési hajlamot örökölte; a kalandvágy tette bűnözővé. Csalásai a hiúságából fakadtak. Sértette, ha kis tolvajnak minősítették. Történeteivel lélektani kompenzációt teremtett magának alsóbbrendűségi komplexusának ellensúlyozására. A börtönben a durva rabtársak miatt panaszkodott. Két novellájában és egyetlen regényében, a *The Red Stranger*ben (1927) a főhős durva környezetben is megőrzi úri mivoltát, és kiderül róla, hogy valójában gentleman. Lucas ilyen happy endet képzelt el magának. A fogdában ismerkedett meg egy hasonló szélhámossal, Richard Denttel, későbbi tettestársával.

Lucas, szabadulása után, 1924-ben Mackenzie néven egy Marriott nevű társával Kanadába hajózott, újságíróknak adták ki magukat, drága szállodába költöztek, és riportokat készítettek a szálloda neves vendégeivel, például a walesi herceggel. Ezután munkaközvetítő ügynökséget alapítottak. Nők százai jelentkeztek filmezésre, és titkári állásra. Mindenkinek állást ígértek és pénzt szedtek tőlük. A leleplezés előtt a két szélhámos hirtelen eltűnt. Az ügynökség néhány hónappal később a torontói *Daily Star*ban újra jelentkezett. Egy angol filmproducer keresett kanadai lányokat filmezéshez. Több mint hetven nő jelentkezett. A szélhámosok 30 dollárt kértek, hogy beajánlják őket a filmproducereknél. A csalás hamar lelepleződött, Mackenzie-t és Marriottot letartóztatták, és harminc nap elzárás után kitoloncolták őket.

1925-ben Lucas megírta a *Criminal Paris* című könyvét. Most Nagy-Britannia legismertebb volt csalójaként mutatkozott be. Szégyenletes múltját árucikké változtatta, és a bűnről írt. Három könyvben, és számos lapban publikálta a történeteit. Párizsban megbecsült vendégként fogadták. A bűn szakértője lett. Lucas most becsületesen élt, és jól keresett. A ponyva piacára dolgozott. Defoe *John Sheppard* könyve (1724) óta a bűnösök vallomása, bírósági tárgyalások, akasztófa tövében elmondott beszédek igen népszerűek voltak. A XIX. században megjelentek a moralizáló önéletrajzok, amelyek a hitnek

és az új büntetési gyakorlatnak megváltó hatást tulajdonítottak. Az I. világháború után az életrajzokba már személyes, intim elemeket szőttek bele. A viktoriánus kori életrajzok politikai célokkal íródtak, a XX. század fordulóján azonban a bünt már társadalmi problémának tekintették. Az úri trükköző szórakoztató volt, nem félelmetes.

A volt család példátlan lehetőséget kapott a megújult sajtóban. A 30-as években hatalmasra nőtt a hírfogyasztás: minden száz családra 95 reggeli, 57,5 esti és 130 vasárnapi újság jutott. A News of the World hárommillió példányban kelt el. Lucas, „a legnotóriusabb bűnöző” „most tollat ragadott, hogy ebből éljen meg” – hirdette a Sovereign magazin. Alkalmazták, hogy anyagot szállítson a bűnesetekről. Később Lucas maga írta meg ezeket, megismerkedett szerkesztőségekkel, kiadókkal. Számos lapnak dolgozott. Személyes tapasztalatai alapján írt Nagy-Britannia bűnös alvilágáról és igazságszolgáltatási rendszeréről. Hat könyvet adott ki. Az olvasók kapkodták, második kiadásuk is megjelent. Lucas rájött, hogy a piac bővülésével ugyanarról a témáról többször is írhat, ha különféle képen fogalmaz. Néhány adat a kereseteiről: 30 font a People-től egy eset leírásáért; 50 az első hat Detective-cikkért; 300 font a Criminal Paris könyv- és sorozatjogáért. Lucas a chelsea-i nyomornegyedből előkelőbb lakásba költözhetett, és bekerült a Who's Who in Literature-be is. Az alvilág idegenvezetője lett. Történetei hiteleseknek tűntek. A Criminal Paris dokumentumként szolgálhatott a szociológusok, kriminológusok és orvosok számára. Lucas állandóan rettegett a letartóztatástól. A börtönben elhatározta, hogy jó útra tér. 1932-ben kérdés volt, hogy javító célú legyen a börtön, vagy elrettentő hatású. Lucas szerint a javító szándék nem valósul meg a börtönökben. A büntető hajó például horror volt a számára.

Lucas belevetette magát a londoni éjszakai életbe, nőkkel szórakozott. Párizsba utazott, hogy anyagot gyűjtsön az ottani alvilágról. Párizs ekkor valami kozmopolita bájjal vonzotta az embereket. Élénk volt a kulturális élet, ott élt Hemingway, Fitzgerald. Lehetett a kokottokról, apacsokról írni, özönlöttek a pletykák. Erről szólnak Lucasnak The Red Stranger, The Boy Apache című írásai. 1926 tavaszán a Sunday News bűnügyi levelezője lett. Tehetséges riporter

volt. Megírta a híres „Stella Maris-ügyet”, valamint a Waterloo pályaudvar környéki brutális rablás esetét. Beszámolóiban keveredett a tudományos borzongás, a józan elemzés és a szenzáció. Sea Dogs címen tengeri kalandokról mesélt, a Sivatagi őrszemekben a Szaharáról szólt, ahol sosem járt. A Darcy and Julia Detective Bureau igen népszerű sorozata volt. Lucas együttműködött a rendőrséggel, de egyszer egyszer meggyanúsították, hogy maga is bűnöző. Ezzel megtört Lucas egyenes útja a becsületes élet felé.

Lucas 1927-ben megalapította a Criminologist című lapot. A kiadvány a bűn témájának igen széles területét járta be tudósok, szakemberek tollából. Lucas szeretett volna bekerülni a PEN Klubba, de mint volt bűnözőnek nem lehetett rá reménye. A lapnak egyetlen száma jelent meg, mert nem volt rá elég pénz, és a mozi, a rádió és az új olcsó regény mellett nem keltett érdeklődést. Houlbrook szerint Lucas rangos krimiírónak számított, személyes tapasztalatokat és pártatlan szakértői elemzéseket nyújtott. Vágyott a szakmai elismerésre. A képregény- és krimiírásból hibrid kulturális formát teremtett. Gyakran dolgoztatott másokkal, és maga is több nevet használt. Utólag nem lehet tudni, mi kinek a munkája. 1922-ben Paul Evelyn néven, 1924-ben George A. Mackenzie néven szerepelt. Torontóban Mackenzie és Marriott „irodalmi ügynökök”-nek mondták magukat. 1925-ben nemzetközi sajtóügynökként bukkantak fel Londonban.

A '20-as, '30-as években sok hamis életrajz jelent meg, ez rontotta az írók és a sajtó becsületét. 1933-ban O'Dare beperelte a kiadóját az életrajzában előforduló rágalmakért. A hasonló pereket spekuláns ügyvédek szervezték. O'Dare jó hírnevét a bíróság egy farthingra (az angol penny egynegyed részére) becsülte. Az újságíró társadalom törvényjavaslattal fordult a parlamenthez, hogy ne korlátozzák az újságok szabadságát, de a sajtó ne avatkozzék be a magánéletbe. Lucas két gyilkossági beszámolóját megtámadták, mondván, hogy „történeteitaláltak”, „a szavában nem lehet bízni” (204.). A John Bull és a People is kétségbe vonta Lucas írásainak a hitelességét. 1927 augusztusára Lucast diszkreditálták a Fleet Streeten, a hírneve romokban hevert. Az újságok nem közöltek tőle egy sort sem; „Netley Lucas újságíró épp annyira halott volt, mint Netley Lucas, a család” (208.).

Decemberben azután szenzációs hírt közöltek az újságok: egy ifjú angol újságíró, Leslie E. Graham megérkezett New Yorkba titkára, Richard Dent kíséretében. Ladies of the Underworld című munkáját kiadta a Doubleday társaság, és – bár már nős volt – feleségül vette a nála 30 évvel idősebb Chicago May Churchillt. A nő prostitúcióból, lopásból élt, többször volt börtönben. A pár Detroitban, majd Philadelphiában élt. Ketten együtt megírták May életrajzát. A kötet megjelent, May a következő évben meghalt. Lucas nem menekülhetett a múltja elől. A New York Times felfedezte korábbi bűnlajstromát. Az újságírók és a hivatalok megalázták Lucast. 1928 januárjában el kellett hagynia New Yorkot. A Monster és a Golden korábban még fogadta az írásait, abból élt. Ekkor egy ideig nem publikált. Egyébként az újságok ekkor már a gazdasági válsággal foglalkoztak, a populáris újságírás háttérbe szorult.

Ezután sorra jelentek meg Graham életrajzi könyvei: Princess Mary, The Queen of Spain, Albert, King of the Belgians, mind 1929-ben a neves Hutchinson kiadónál; és további életrajzok: a connaughti herceg, a walesi herceg, a spanyol király, Darling főbíró és híres bírók (1930). Számtalan újságba, magazinba adott kéziratot, és jól keresett. Egy Savage nevű ügynök elhelyezte és reklámozta az írásait. Lucas legnépszerűbb életrajzát Edward walesi hercegről egy ausztráliai magazinban is közölték. Lucas gazdag volt. Sokat utazott, és a Buckingham-palota közelében lakott. Nagyon sikeres lett Marriott is. Nagy számban adta ki a könyveket, és adta el a megfilmesítés jogát. Számára üzlet volt az irodalom. Könyvei a világ minden táján jelen voltak.

1928-ban Graham a spanyol királyné életrajzát a helyszínen, főszereplője személyes elbeszélései alapján írta meg. Graham az életrajzaihoz órákat töltött a British Museumban, újságokban, könyvekben kutatott. Hiteles portrét akart nyújtani. A hitelességet a Harrap kiadó is biztosítani kívánta, ezért a Duke of Connaught kiadásakor szerződésbe foglalták, hogy a herceg jóváhagyta az életrajzot, és ennek az egyetlen kiadásnak a közlését engedélyezte. A hozzájárulásokat Marriotték az illetők nagyhatalmú titkáraitól, Alan Lascelles, Lord Stamfordham, Sir Clive Wigam és Sir Godfrey Thomas urak-

tól szerezték meg. A Walesi Herceg magántitkára, Godfrey Thomas azután döbbsen értesült, hogy a szélhámosok még további három kiadóval is ki akarták adni a kéziratot. Ekkor elküldték Thomas tiltakozó levelét a gyanútlan kiadókhoz, és Thomas egy újságban nyilvánosan is kijelentette, hogy nem hiteles az írás. A Walesi Herceg életrajza mégis megjelent. Graham és Marriott még egy újabb kiadási kísérletét Stamfordham akadályozta meg.

A levelezésekből a királyi udvar lassan rájött, hogy szélhámos íróval és kiadóval állnak szemben. Az udvari titkárok figyelmeztették egymást és a kiadókat erről. Kiderült, hogy a csalók új kiadványként hirdettek egy már megjelent királyi életrajzot, továbbá kiadtak egy életrajzot Erzsébet hercegnőről, amihez a hercegi család nem járult hozzá. Maga V. György tűrhetetlen inzultusnak tekintette Graham működését. Egy tucat újság átvette az irodalmi botrány hírét. A szerzőt végül a Morning Post leplezte le: ő Netley Lucas.

A botrányt hamarosan egy újabb követte. Graham felajánlotta egy amerikai kiadónak a Walesi Herceg „hiteles” háborús naplójának kiadási jogát. Godfrey Thomas hiába informálta a kiadót, hogy a könyv arcátlan hazugság, az mégis kiadta a naplót. Erre a brit kiadók 1930 nyarán végleg lezártak minden közlési lehetőséget „a hiteltelen és inkorrekt” Graham és Marriott előtt. A botrány következtében és Lytton Strachey-nek az Eminent Victorians című munkája nyomán vita bontakozott ki a biográfia műfaji és erkölcsi követelményeiről. Többen az igazság megírása mellett törtek pálcát, mások úgy látták, a hitelesség a közírásban és újságírásban csupán illúzió.

1930 áprilisában Marriott kiadott egy könyvet Ófelsége Mária királynő életrajza címmel Charlotte Cavendishtől, az indiai hadsereg tábornokának özvegyétől. Igen ám, de a Királyi Levéltárban már megvolt a könyv egy példánya, sőt egy másik példány is közkézen forgott. Az „impertinens életrajz” miatt komoly volt a felháborodás. Mindenki a szerzőt kereste. Marriott azt mondta, Cavendish Kairóban van. Közben a kötet egyetlen nap alatt elfogyott. Az újságírók komoly nyomozásba kezdtek, és a Daily Mail kiderítette, hogy Cavendish maga Lucas. A két csalót közben sehol sem találták. Az irodalmi skandalum már nemzetközi fejjaváshattá vált, miközben

Lucas és társa előbb felmarkolták az irodájukban maradt pénzt, és hatalmas utazásba kezdtek. Párizs, a Riviéra, Madrid, Málta, Port Said után Dél-Afrikába, Durbanba érkeztek. Útközben ittak, golfoztak, nőkkel szórakoztak. Ekkor már erősen fogyott a pénzüik, és a Daily Mail emberei is a nyomukban voltak. Ezután a két csaló az Atlanti óceánon hajózott, majd Tenerife és Las Palmas következett, és 1931 februárjában Lucas Hamburgba érkezett Leslie Murray néven. A riporterek nem értették, hogy tudta beszerezni a megfelelő okmányokat ennyi utazáshoz. Hamburgban úgy tett, mintha repülőre szállna, de vonaton utazott a Csatornához, és átment Londonba. Az ügyvédjének később ezt mondta: „A pillanatnak éltem, és a vigaszom csak az alkohol és a nők voltak.”

Lucas lelepleződésével a szélhámos biográfia-gyár is tönkrement. Lucas kiadói anyagi veszteséget szenvedtek és megszégyenültek. A tudós szerzőből egyik napról a másikra szélhámos csaló lett. Közben Marriott eltűnt, óriási adósságokat hagyva maga mögött. A számlák kölcsönökről, nyomdai költségekről, és nercbundáról, Rolls-Royce autóról szóltak. A bíró felszámolási eljárást indított az ügyben. A könyveiket továbbra is kapkodta a közönség. A Daily Mail megírta: „Evelyn Graham... nem hölgy, egyáltalán nem. És...ami még rémeesebb, ...Evelyn Graham nem is gentleman (291.).

Néhány hónapig csend volt Lucas körül, de 1931 tavaszán elterjedt a hír, hogy Lady Angela felajánlotta kiadásra Alexandra királyné életrajzát, és Lord Stamfordham egy koronás levélpapíron megerősíti az írás hitelességét. Sir Clarke bíró azonban kiderítette, hogy Lady Angela nem létezik, a lord levele hamisítvány, a levélpapír a papírboltból származik. Grahamot letartóztatták. A bíróság megállapította, hogy a vádlottnak Lucas a valódi énje, Graham pedig a szélhámos maszkja, amely mögött a csalásait intézte. Lucast kényszermunkára ítélték. Graham és Marriott csalásai rombolták az újság és az irodalmi kultúra tekintélyét, aláásták a kultúra és a kereskedelem kapcsolatát. Az „impertinens” Graham lebukása után a sajtó és a könyvkiadás visszanyerte a tekintélyét. A könyv szerzője úgy látja, hogy Nagy-Britanniában a királyi család és a monarchia helyzete szilárd volt. Ezt a stabilitást az udvaroncok és a kulturális élet irányítóinak

együttműködése tartotta fenn. Ezt nem ingathatták meg Graham/Lucas életrajzai.

Evelyn Graham 1931 szeptemberében 15 hónapra börtönbe került. A bezártság megöregítette, többé nem nyerte vissza a vitalitását. Ekkor megírta a *My Selves* (Magam és magam) című könyvét. A szerző(k): Netley Lucas és Evelyn Graham. Nem lehet tudni, mit akart a két névvel. A szabadulása után megpróbálta újraindítani irodalmi vállalkozását, de nem sikerült, a magánélete is tönkrement. A *My Selves*-ben Lucas a saját életébe beleszötte királyi családtagok és más híres emberek intim történeteit. Egy brit és egy amerikai kiadó érdeklődött a kézirat iránt, az udvar emberei azonban letiltották a könyv megjelenését. Végül 1934-ben mégis kiadták könyv alakban, a *Red Letter* című női újságban sorozatban, és napvilágot lát egy újságban Amerikában is. Lucas őszintén megírja, hogy lelkiismeretlen volt egész életében, és tudja, hogy ez megrázza az embereket. A könyv különböző szövegek és stílusok kollázsa. Újra meséli a régi történeteket, a neveket könnyedén váltogatja. Hol vidám, hol melankolikus. A többféle „én”-je miatt fél a leleplezéstől. Letartóztatásakor megkönnyebbül, hogy véget ért kettős élete. A freudizmusra utalva az anyai szeretet hiányára panaszkodik. Az újságok áldozatának tartja magát.

Orvosi, neurológusi vélemények Lucas/Grahamról: a pszichológia kóros esete; kettős énje miatt skizofrénnak, abnormálisnak minősül; különösen intelligens, de az önkontroll hiányával; az apjától örökölt elmebaját a környezet és az alkohol tovább rontotta. A szakértők pszichaszténiát (alkati lelki gyengeség) és neuraszténiát egyaránt felvetnek, de a diagnózis nem egyértelmű.

A *My Selves*-re már alig figyeltek fel. Lucas élete ismét romokban hevert. Számos vállalkozást indított még, de a tekintélyes kiadók és újságok köreiből ki volt zárva. Újabb uralkodói életrajzával (*Princess Marina*) újfent megbukott, Thomas és Wigram figyelmeztették a kiadókat, hogy a szerző csaló. Lucas ekkor a *British General Press* vezetőjeként híres emberektől, Paul Robesontól, Churchilltől, Aga Khántól kért cikket, de valamennyien elutasították. 1935 decemberére a *British General Press* úszott az adósságban, és csődbíróság elé került. 1939-ben a francia Gallimard megvette a *My Selves* kiadási

jogát *Moi et Moi* címmel. A szürrealistákat érdekelte a széttöredezett egyéniséget és a tudat és a tudatalatti viszonyát tükröző munka.

1932 után Lucas már alig ír valamit. A magánélete homályba vész. 1940-ben élettelenül találták. Az orvos májcirrózist állapított meg, de a halál közvetlen oka szénmonoxid és füstmérgezés volt. Harminchét évet élt.

Netley Lucas halálhíre alig keltett figyelmet. Amikor meghalt, tombolt a második világháború, a csaló „honourable” Lucas már nem volt érdekes. Ma a brit királyi családról számos bennfentes udvari alkalmazott írhat. Mellettük a tömegmédiá befolyásolja a monarchiáról kialakuló nyilvános képet. A szenzációhajász lapok, a televízió és a kereskedelmi média tevékenysége, valamint a köz- és a magánélet közti határ ma is felvetik az újságírói etika kérdéseit. Szerzőnk szerint Lucas élete gyakran volt sikeres, de csak ideig-óráig. Irodalmi sikerei, vállalkozói képessége, betörése a kiadók és a hírügynökségek világába, valamint gyors reagálása röpitette őt a magasba. A történetmesélés hozta meg számára a felemelkedést és a szükséges anyagiakat. A 30-as évek közepén már arra kényszerült, hogy ugyanazt a történetet ismételgesse. Amikor a történeteknek vége szakadt, nem volt tovább számára jövő.

Matt Houlbrook: *Prince of Tricksters – The Incredible True Story of Netley Lucas, Gentleman Crook* (A csalók hercege – az úri csaló Netley Lucasnak hihetetlen igaz története) University of Chicago Press, Chicago and London, 2016. 442 o.

Fodor Mihályné